

5. Архіви України в умовах воєнного стану : аналіт. доп. Київ : Державна архівна служба України, 2022. 120 с.
6. Cloud Computing Security in Modern Information Systems. New York: Springer, 2020. 250 p.
7. Stallings W. Cryptography and Network Security : Principles and Practice. 7th ed. Boston : Pearson, 2017. 768 p.
8. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 22.03.2026).
9. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр> (дата звернення: 22.03.2026).

УДК 930.253

Гумен Ю., канд. істор. наук, доц.; Голован Н.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ АРХІВІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

***Анотація.** Досліджено основне функціональне призначення державної архівної служби України, розглянуто види інформаційної діяльності державних архівів, які орієнтовані на забезпечення користувачів ретроспективною достовірною документальною інформацією. Згруповано інформаційну діяльність державних архівів в чотири блоки: одержання інформації; використання інформації; розповсюдження інформації; зберігання інформації. Розглянуто функціональне призначення кожного з них. З початком повномасштабного вторгнення рф постала нагальна потреба збереження архівної інформації, адже архіви є важливим інструментом збереження історичної пам'яті, протидії маніпуляціям, захисту національної ідентичності та державності.*

***Ключові слова:** державні архіви, інформаційна діяльність, Національний архівний фонд, документи, архівна інформація*

Humen Yu., Ph.D. (Hist.), Assoc. Prof.; Golovan N.

Ternopil Ivan Puluja National Technical University, Ternopil, Ukraine

INFORMATION ACTIVITY OF STATE ARCHIVES IN WAR CONDITIONS

***Abstract.** The main functional purpose of the state archival service of Ukraine was studied, the types of information activities of state archives, which are aimed at providing users with retrospective reliable documentary information, were considered. The information activity of state archives is grouped into four blocks: obtaining information; use of information; dissemination of information; storage of information. The functional purpose of each of them is considered. With the beginning of the full-scale invasion of the Russian Federation, there was an urgent need to preserve archival information, because archives are an important tool for preserving historical memory, countering manipulation, and protecting national identity and statehood.*

***Keywords:** state archives, information activity, National Archive Fund, documents, archival information*

Державна архівна служба України (Укрдержархів) створена у грудні 2010 р. та належить до центральних органів виконавчої влади. Основним функціональним призначенням Укрдержарху є: організація формування Національного архівного фонду, забезпечення реалізації державної політики у сфері архівної справи та діловодства; формування та забезпечення функціонування державної системи страхового фонду документації; міжгалузєва координація з питань, що належать до компетенції Укрдержарху. Координацію діяльності Укрдержарху Кабінет Міністрів України через Міністра юстиції [2; 3].

Державні архіви є ключовою ланкою в системі архівних установ України. Інформаційну діяльність державних архівів можна визначити, як безперервне та систематичне збирання, зберігання, використання та розповсюдження первинної та вторинної архівної інформації архівами, що створені та фінансуються державою, з метою надання доступу до архівної інформації користувачам (громадянам, юридичним особам, посадовим особам).

Перелічені завдання державних архівів визначають види їх інформаційної діяльності. Законом України «Про інформацію» закріплено право кожного громадянина на інформацію, що необхідна для реалізації його прав, свобод та законних інтересів [5, ст. 5]. Зазначене право забезпечується можливістю вільно одержувати, використовувати, поширювати та зберігати інформацію. В законі звертається увага на той факт, що право на використання інформації не повинно порушувати громадські, економічні, політичні, духовні, соціальні, екологічні та інші права і законні інтереси інших фізичних та юридичних осіб.

Для реалізації права на використання інформації відповідні установи, насамперед це державні архіви, повинні забезпечити належне зберігання та захист інформації. Архіви виконують інформаційну діяльність для забезпечення користувачів ретроспективною та достовірною інформацією, тобто забезпечують умови для використання інформації, що міститься в документах Національного архівного фонду (НАФ). Користувачі можуть вільно використовувати архівну інформацію за умови, що це не суперечить нормам чинного законодавства.

Інформаційну діяльність державних архівів можна згрупувати в чотири блоки:

- 1 Блок – одержання інформації;
- 2 Блок – використання інформації
- 3 Блок – розповсюдження інформації
- 4 Блок – зберігання інформації.

Одержання інформації державним архівом передбачає формування НАФ:

- проведення експертизи цінності отриманих документів;
- забезпечення державного централізованого обліку і державної реєстрації документів НАФ;
- здійснення безпосереднього комплектування документами НАФ;
- забезпечення організаційно-методичного керівництва та контролю за діяльністю архівних підрозділів і служб діловодства установ джерел комплектування.

Наступний блок інформаційної діяльності державних архівів «Використання інформації» передбачає:

1. Створення довідкового апарату: огляд документу; здійснення архівного опису; формування архівного каталогу, путівника, показки;
2. Використання архівної інформації:
  - інформування органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших юридичних осіб (з ініціативи державного архіву) щодо складу і змісту документів НАФ;
  - надання документальної інформації за запитами щодо наявності та змісту затребуваної інформації;
  - надання за запитом копій або оригіналів документів для користування у читальному залі архіву у секторі користування;
  - надання за запитом документів у тимчасове користування за межами архіву;
  - організація виставкової діяльності – експонування документів або їх копій;
  - публікація визначених документів у ЗМІ;
  - оприлюднення визначених документів під час проведення інформаційних заходів.
3. Архівне описування документів.

Наступний блок інформаційної діяльності державних архівів «Розповсюдження інформації» передбачає:

1. Здійснення науково-дослідної діяльності:

– проведення наукових досліджень з висвітленням отриманих результатів у монографіях, статтях, аналітичних оглядах, доповідях на конференціях, довідниках, нормативних документах, базах даних;

– рецензування наукових праць і методичних розробок з питань архівної справи та діловодства;

– активна участь у засіданнях науково-дорадчих органів при обговоренні питань архівної справи та діловодства;

– організація та/або активна участь у наукових заходах з питань архівної справи та діловодства;

– публікація наукових та науково-популярних видань з питань архівної справи та діловодства.

2. Проведення методичної роботи: публікація наукової та методичної літератури; активна участь у методичних семінарах, нарадах, засіданнях науково-дорадчих органів; консультування з питань архівної справи та діловодства;

3. Інформатизація архівної справи: забезпечення архівних установ комп'ютерним обладнанням та програмними продуктами; діджиталізація управлінських функцій державних архівів; представлення національних архівних ресурсів у глобальній мережі; страхове копіювання документів за допомогою комп'ютерних технологій, створення повнотекстових баз даних; створення електронних копій документів для фонду користування.

Завершальний блок інформаційної діяльності державних архівів «Зберігання інформації» передбачає забезпечення належних умов зберігання документів та захисту інформації [4].

З початком повномасштабного вторгнення РФ на територію суверенної України постала нагальна потреба збереження цілісності архівної інформації, адже ця війна в першу чергу спрямована на знищення української державності та ідентичності. Офіційна статистика свідчить, що за час війни, починаючи з 2014 р., було втрачено контроль за цілісністю близько 2 млн. документів НАФ, що знаходились на тимчасово окупованих територіях Криму та понад 3,5 млн. документів, що знаходились на територіях Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей. Також руйнувань зазнали державні архіви, розташовані поблизу лінії бойових зіткнень [1].

З метою збереження архівної інформації Урядом затверджено Стратегію захисту документальної спадщини до 2027 р., ключовими напрямками визначено: формування Єдиного реєстру національних архівних ресурсів, розвиток міжнародного пошукового порталу, оцифрування архівних документів, створення творчого простору для користувачів архівної документації. Слід відзначити, що Україна посіла третє місце серед країн світу за швидкістю оцифрування архівів [1].

Слід акцентувати увагу на тому, що саме архіви є важливим інструментом формування і збереження історичної пам'яті як окремо взятої країни, нації, так і людства в цілому. Забезпечення цілісності та доступності для користувачів архівної інформації є важливим інструментом протидії маніпуляціям, інформаційним атакам та фейкам, з якими українське суспільство стикається щоденно під час війни.

В умовах сьогодення особливого значення набуває забезпечення інклюзивності та безбар'єрності архівних установ. З метою підвищення доступності архівної інформації для користувачів Україна докладає значних зусиль до інтеграції архівної справи в європейське та світове культурне середовище.

Джерела та література

1. Васильчук В. Документальна спадщина України: стратегія порятунку та розвитку. 24 канал. URL: https://24tv.ua/yak-ukrayina-pratsyuye-nad-zberezhennyam-arhiviv-pid-chas-viyuni_n2796631 (дата звернення: 22.03.2026).

2. Державна архівна служба України. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Державна_архівна_служба_України

3. Кедь В.А. Діяльність державної архівної служби в умовах війни. Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері. Одеса, Державний університет «Одеська політехніка». Березень 2024, С. 63-65. URL: <https://jitas.donnu.edu.ua/article/view/15323> (дата звернення: 22.03.2026).

4. Меньківська Н. Види інформаційної діяльності державних архівів України. Вісник Книжкової палати. 2011. № 9. URL: https://www.libr.dp.ua/text/vkr_2011_9_9.pdf

5. Про інформацію: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. ст. 650. (поточна редакція від 20.01.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 22.03.2026).

УДК 02 (035)

Гумен Ю., канд. істор. наук, доц.; Каспер В.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

УПРАВЛІННЯ БІБЛІОТЕЧНИМИ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ

***Анотація.** Розглянуто процес трансформації сучасних бібліотек, що пов'язаний з активним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Здійснено аналіз впливу процесів цифровізації на функціонування українських бібліотек.*

***Ключові слова:** бібліотечні інформаційні ресурси, інформаційно-комунікаційні технології, цифровізація, електронні ресурси*

Humen Yu., Ph.D. (Hist.), Assoc. Prof.; Casper V.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, Ukraine

LIBRARY INFORMATION RESOURCES MANAGEMENT

***Abstract.** An analysis of the current state and prospects for the development of scientific libraries of Ukraine was carried out. Attention is drawn to the crisis situation of the development of scientific libraries during the last decade, which is due to the long-term pandemic and the invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine. At the same time, the mentioned crisis phenomena stimulated the active use of digital technologies in librarianship, which allow preserving the historical and cultural heritage, forming services convenient for users and researchers.*

***Keywords:** library information resources, information and communication technologies, digitalization, electronic resources*

Динамічний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій має значний вплив на розвиток всіх сфер, в тому числі й бібліотечної справи. Сучасні бібліотеки активно впроваджують у свою діяльність інформаційно-комунікаційні технології та системи опрацювання даних, приймають активну участь у формуванні інформаційного простору, забезпечують користувачам вільний доступ до світових інформаційних ресурсів, а також є виробниками власних інформаційних продуктів [5].

Інформаційно-комунікаційні ресурси докорінно змінили діяльність бібліотек та їх роль у сфері наукових комунікацій. Т.О. Ярошенко [6] звертає увагу на той факт, що процес трансформації бібліотек пройшов шлях від замкненої системи та автономного книгосховища з обмеженими ресурсами до комплексних документально-інформаційних центрів знання та навігації у глобальному інформаційному просторі. На сьогоднішній день саме інформації належить центральне місце у функціонуванні бібліотек, значна частка якої представлена в електронному вигляді. Саме тому статус сучасних бібліотек визначається, насамперед, їх спроможністю накопичення, обробки, збереження та забезпечення доступу користувачів до електронних ресурсів (електронних книг, періодики, баз даних, цілісних електронних бібліотек тощо).